

УДК 338.242
JEL classification: E31, R50

Рощина Н.В.

канд. економ. наук, доцент
ORCID ID: 0000-0003-2035-8846

Мельничук В.Е.

ORCID ID: 0000-0001-8246-4076

Нестеренко В.І.

ORCID ID: 0000-0001-8353-3950

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ОСОБЛИВОСТІ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

ОСОБЕННОСТИ ИНФЛЯЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В УКРАИНЕ

FEATURES OF INFLATION PROCESSES IN UKRAINE

Інфляція як макроекономічне явище потребує постійного спостереження та регулювання, оскільки присутнє в економічному житті кожної країни і спричиняє вагомий вплив на процеси, які відбуваються в реальному секторі економіки. На сьогодні питання щодо можливих наслідків упровадження режиму інфляційного таргетування в Україні є дуже актуальним. Представлене дослідження направлене на визначення характеру та причин сучасної інфляції в Україні та можливості її регулювання монетарними методами. Представлена економетрична модель кореляційного зв'язку між макроекономічними показниками, надає можливість констатувати, що спостерігаються різні моделі впливу такого макроекономічного показника як інфляція на обсяг ВВП у країні. Тобто, можна стверджувати, що ідеальної моделі, яка б відображала процеси у кожній країні не існує, як і не існує чіткої взаємозалежності між підвищенням рівня ділової активності та обмеженням інфляції. Визначено, що особливістю інфляційних процесів в Україні є те, що вони мають перманентний характер та нерівномірний розвиток. Крім того, за результатами проведеного аналізу, можна стверджувати, що в основі інфляційних процесів в Україні здебільшого лежать немонетарні чинники.

Ключові слова: інфляція, рівень інфляції, фінансова криза, макроекономічний показник, ВВП.

Инфляция как макроэкономическое явление требует постоянного наблюдения и регулирования, так как присутствует в экономической жизни каждой страны и вызывает существенное влияние на процессы, происходящие в секторе экономики. На сегодня вопрос о возможных путях проведения антиинфляционной политики является очень актуальным в Украине. Исследование направлено на определение характера и причин современного инфляционного процесса в Украине и возможности ее регулирования монетарными методами. Представлена эконометрическая модель корреляционной связи между макроэкономическими показателями, позволяет констатировать, что наблюдаются различные модели влияния такого макроэкономического показателя как инфляция на объем ВВП в стране. То есть,

можно утверждать, что идеальной модели, которая бы отражала процессы в каждой стране не существует, как и не существует четкой взаимосвязи между повышением уровня деловой активности и ограничением инфляции. Определено, что особенностью инфляционных процессов в Украине является то, что они имеют перманентный характер и неравномерное развитие. Кроме того, по результатам проведенного анализа, можно утверждать, что в основе инфляционных процессов в Украине в основном лежат немонетарные факторы.

Ключевые слова: инфляция, уровень инфляции, финансовый кризис, макроэкономический показатель, ВВП.

Inflation as a macroeconomic phenomenon requires constant monitoring and adjustment as present in the economic life of each country and involves a significant influence on the processes taking place in the real economy. Today, the question of the possible consequences of the introduction of inflation targeting in Ukraine is very important. Current research is aimed at determining the nature and causes of current inflation in Ukraine and the possibility of monetary adjustment methods. Presented econometric model correlation between macroeconomic indicators, enables the state that there are various models of the impact of the macroeconomic indicator of inflation on GDP in the country. That is, one could argue that the ideal model that would reflect the processes in each country there is, as there is no clear relationship between the increase in the level of business activity and restriction of inflation. Determined that feature of the inflation processes in Ukraine is that they are permanent in nature and uneven development. In addition, the results of the analysis, it can be argued that underlying inflation in Ukraine are mostly non-monetary factors.

Key words: inflation, inflation, financial crisis, macroeconomic indicator, GDP.

Вступ. Зміна вектору монетарної політики Національного банку України з непорушності курсу національної валюти на упровадження режиму інфляційного таргетування викликав та ще буде викликати дуже багато суперечок з цього приводу. Своє рішення НБУ пояснює багатьма причинами, серед яких найбільш виокремлюють такі як: неможливість використання обмінного курсу як номінального якоря, що пов'язано з "перегрівом" економіки, або з вичерпанням міжнародних резервів; відсутність стійкого зв'язку між грошима та інфляцією – неефективність цілей з монетарних агрегатів; необхідність швидкої дезінфляції; посилення незалежності центрального банку та уникнення фіскального домінування [14]. Прихильники зазначеного режиму відзначають, що перехід до нього надасть можливість підтримувати відповідний рівень інфляції за допомогою доступних йому монетарних інструментів і саме, для України прийнятним цільовим рівнем інфляції може бути 5% річних [14].

Одна з головних переваг режиму інфляційного таргетування полягає в тому, що цим режимом передбачено чіткі процедури проведення прозорої монетарної політики, спрямованої на досягнення та підтримку цінової стабільності в середньостроковій перспективі, залишаючи при цьому "свободу дій" у короткостроковій перспективі для реакції на зовнішні чи внутрішні шоки.

Господарюючи суб'єкти, отримуючи орієнтири від центрального банку про планований рівень інфляції, можуть більш якісно планувати свою діяльність. Позаяк, дотримання центральним банком узятих на себе зобов'язань повинно забезпечити довіру суспільства, а це критично важливо для стабілізації інфляційних очікувань. Ще одним, дуже важливим пунктом, як відзначають у Національному банку стане продовження співпраці України та Міжнародного Валютного Фонду, що є стратегічно необхідним для стабілізації ситуації у державі [2]. Отже, цілями такої політики є нарощування резервів, стабілізація валютного ринку і однозначний рівень інфляції.

Водночас альтернативним інфляційному таргетуванню монетарним режимам притаманні суттєві недоліки, а тому ці режими неприйнятні для застосування в Україні. Так режим прив'язки обмінного курсу не підходить для України з багатьох причин. Наприклад, для того, щоб утримувати прив'язку, приміром, до долара США, Національний банк України повинен мати значний обсяг міжнародних резервів. Також, режим прив'язки обмінного курсу сприяв накопиченню в Україні значних макроекономічних дисбалансів. Адже нерозважлива макроекономічна політика призводила до неконсистентного з можливостями економіки зростання споживчих витрат, що наочно відображалось в критичних значеннях дефіциту поточного рахунку платіжного балансу. Режим прив'язки дав змогу на певний час відтермінувати неминучу девальвацію гривні, але за рахунок перманентного витрачання міжнародних резервів країни та відкладення в часі неминучої курсової корекції. Крім того, тривала прив'язка обмінного курсу не мотивувала суб'єктів господарювання та домогосподарства адекватно сприймати валютні ризики, що призвело до переоцінки своїх економічних можливостей та суттєвому збільшенню зобов'язань в іноземній валюті [4].

Поряд з цим, режим інфляційного таргетування породжує плюралізм думок щодо доцільності його упровадження. Серед вітчизняних дослідників режиму інфляційного таргетування слід відмітити: А. Гальчинського, В. Гейця, С. Дзюбика, Б. Кваснюка, М. Коваля, Т. Ковальчука, М. Савлука, А. Савченка, Б. Данілішина, Т. Унковську, Корабліна та інших. Але, незважаючи на велику кількість наукових публікацій і певні досягнення в теорії та практиці управління інфляційним процесом, ця проблема продовжує залишатися предметом наукових досліджень. Здебільшого експерти наполягають на тому що, економічна природа інфляційних процесів має у своїй основі немонетарні чинники, через це його доцільність та дієвість викликає багато сумнівів. Що є більше, використання рестрикційних монетарних заходів унеможлиблює економічний приріст. У цьому аспекті ми абсолютно згодні з Головою ради Національного банку України Б.

Данилишиним, який наголошує, що зниження інфляції до проголошених рівнів не гарантує сталого зростання української економіки, яка залишається по своїй суті сировинною та продовжує залежати від стану зовнішньої кон'юнктури [3].

Варто зробити наголос на тому, що даний процес є лише одним із макроекономічних заходів щодо поліпшення економічної ситуації, і якби там не було, його монетарна спрямованість здатна забезпечити лише цінову рівновагу, а з огляду на ситуацію, що склалася у державі цього надто замало, оскільки поряд із ціною рівновагою ми повинні також отримати і фінансову та й ще забезпечити економічний приріст. Більш того, суперечок між цими процесами не повинно бути, проте як свідчить дослідження, на сьогодні, це зробити у короткостроковій перспективі неможливо. Спроба пояснити це знову повертає нас до режиму таргетування, а саме до того набору монетарних інструментів, які використовує НБУ, адже вони здатні зовсім подавити ділову активність суб'єктів господарювання та посилити кризові процеси (у тому числі це призведе до збільшення рівня безробіття). Отже, під час розроблення макроекономічної політики та заходів щодо стабілізації та поліпшення економічної складової слід об'єктивно та не заангажовано досліджувати економічні виклики, та їх економічну природу. Крім того, необхідно пам'ятати декілька важливих аспектів, а саме інфляція в ринковій економіці призводить до спотворення головного джерела інформації щодо прийняття управлінських рішень – ціноутворення, оскільки саме рівень цін надає можливість визначити пріоритетні напрями інвестування [5]. Також, монетарна політика впливає на економіку лише через деякий проміжок часу, саме тому прогнозування відіграє особливу роль під час розроблення монетарних заходів. Через це, ми вважаємо, за доцільне звернутися до визначення особливостей інфляційних процесів в сучасних умовах задля упровадження оптимальних управлінських рішень на всіх рівнях.

Постановка завдання. Метою даної роботи є визначення характеру та причин сучасної інфляції в Україні та можливості її регулювання монетарними методами.

Методологія. Теоретико-методологічну основу роботи становлять праці вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері інфляційного таргетування. Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, такі як: системний підхід, методи аналізу та синтезу, метод економіко-математичного моделювання, метод наукової абстракції, прийоми логічного узагальнення.

Результати дослідження. Істотним елементом режиму інфляційного таргетування є вибір таргетованої змінної. Якщо звернутися до світового досвіду, то на сьогоднішній день усі країни (а їх близько 30) використовують

режим інфляційного таргетування, як операційного таргета з використанням індексу споживчих цін (ІСЦ) та застосуванням загального, а не базового показнику інфляції [11].

Зазначений вибір пояснюється як практичними, так і операційними причинами. Показник базової інфляції, який використовується в таргетуванні, мав би меншу волатильність у порівнянні з індексом споживчих цін, оскільки його розрахунок часто виключає продукти харчування як волатильную складову. Якщо врахувати, що в країнах, що розвиваються на частку продуктів харчування припадає до 40% споживчого кошика, то виключення цих даних може істотно позначитися на рівні довіри населення до подібного таргету, що, в свою чергу, негативно позначиться на ефективності проведеної грошово-кредитної політики [11]. Індекс споживчих цін, на тлі наявних недоліків, володіє істотною перевагою - він добре відомий населенню і рівень довіри до нього дуже високий.

Аналізуючи характер інфляції в Україні на основі емпіричних даних показників реального ВВП і відносного приросту ВВП разом зі значенням індексу інфляції (за основу розрахунку взято індекс споживчих цін) за 2004-2014 роки, можна зробити наступні висновки [13]:

- Загалом, спостерігається обернено кореляційний зв'язок між ВВП та інфляцією (на основі тренду лінійної апроксимації);

- За однакового майже однакового рівня ІСЦ спостерігаються абсолютно різні показники відносного приросту ВВП (10,45% у 2006 році та -14,75% у 2009 за значень показника ІСЦ у 111,6 та 112,3 відповідно);

- Аналізуючи абсолютні значення реального ВВП, можна також зробити висновок, що майже однакові показники спостерігались за досить різних значень ІСЦ (520 млрд у 2011 році за ІСЦ 104,6 та 495 млрд у 2014 за ІСЦ у 124,9).

На нашу думку, два останні висновки є значно ґрунтовнішими, оскільки спираються не на узагальнену лінійну апроксимацію, а є результатом дослідження кожного окремого елемента. Висновки даного аналізу свідчать про те, що інфляція в Україні за увесь період мала немонетарні чинники і не впливала однобоко на обсяг валового внутрішнього продукту. Високі темпи розвитку досягались і при значних темпах інфляції, а проблеми 2008-2009 рр. скоріше залежали від наступних чинників, наприклад від глобальної фінансової кризи, а також від невирішених проблем, які накопичувались в реальному секторі економіки протягом попередніх років, що значно вплинуло на обсяг ВВП у 2009 році, при тому, що інфляція в зазначений період за своїми темпами не перевищувала середній показник по 2004-2006 роках [9].

Отже, можна стверджувати, що ідеальної моделі, яка б відображала процеси у кожній країні світу не існує. І не існує чіткої взаємозалежності між

підвищенням рівня ділової активності та обмеженням інфляції. Це не той інструмент, що має однозначну дію, особливо в перехідних економіках, для яких в принципі не завжди виконуються теоретичні засади різних економічних шкіл та течій.

Відмінності динаміки інфляційних процесів в представлених країнах свідчать про те, що інфляція в кожній країні має специфічні особливості, пов'язані з економічними умовами відтворювального процесу, практикою ціноутворення, купівельною спроможністю громадян, грошовим обігом і проведенням антиінфляційної та антициклічної політики [15]. Проте, можна впевнено стверджувати, що для всіх досліджуваних країн характерна нерівномірність розвитку інфляційної ситуації, яка проявляється в циклічному характері.

Якщо звернути увагу на амплітуду коливань в інфляційних циклах, то, на відміну від фазових переходів, ступінь нестабільності виявляється у максимальному вигляді (рисунок 1).

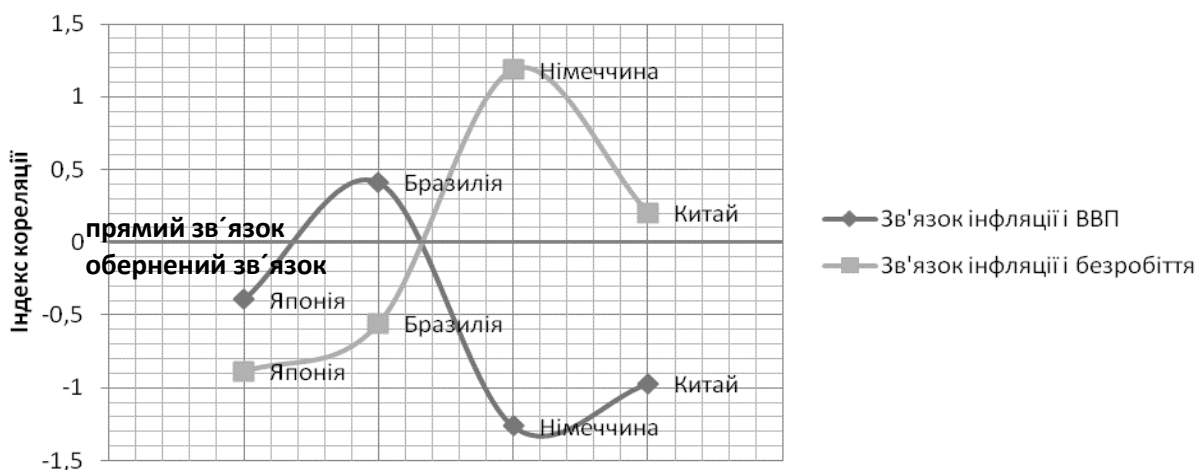

Рис. Амплітуда коливань інфляційних циклів

*Джерело - побудовано автором на основі даних [1]

Визначити візуально якусь закономірність в амплітудах прискорення і уповільнення інфляції, неможливо. Однак якщо подивитися, з якими явищами в економіках розглянутих країн збігалися інфляційні сплески, то можна помітити, що, як правило, максимумами прискорень були пов'язані з тими чи іншими політичними подіями, зовнішніми шоками (енергетичними кризами), підвищенням цін на продовольчі продукти, зниженням продуктивності праці або збільшенням норми заощаджень.

Як правило, причини нестабільності окремих фаз розвитку, з одного боку, лежать поза економічною системою і мають екзогенний характер, перш за все, пов'язані з політичною і соціальною обстановкою в країні або в світі, а з іншого - обумовлені певними довгостроковими соціально-економічними змінами [15].

Тобто, свідомо обираючи стратегію монетарної політики не потрібно копіювати досвід зарубіжних високорозвинених країн з 100-відсотковою ймовірністю наявності подібних наслідків і для економіки-реципієнта від здійснення макроекономічних заходів, що були реалізовані саме в тих країнах.

Інфляція 2014-2016 років має у своїй основі наступні причини:

1. Незадовільний стан реального сектору економіки. Це виражається і в незбалансованій структурі господарства і зовнішньоторговельного обороту, і в неефективній діяльності підприємств, адже вони не модернізуються, не переоснащуються в технологічному плані, що відображається в більшій матеріалоемності виробничого процесу. Надалі, щоб покрити собівартість виробленої продукції і отримати прибуток, підприємства змушені підіймати ціни на свою продукцію. А це в свою чергу і спричиняє інфляцію, а також знижує конкурентоспроможність вітчизняних підприємств на ринку, і тому ми маємо саме ту структуру експорту та імпорту, що надалі впливає на інфляцію через структуру платіжного балансу.

2. Надмірна відкритість економіки України (зовнішньоторговельний оборот складає понад 100% від ВВП). Внаслідок чого стабільність грошової одиниці піддається валютним шокам, які впливають на рівень цін всередині країни (стосовно імпортованих складових продукції – сировини і комплектуючих – та товарів споживчого попиту).

3. Девальвація національної валюти в результаті незбалансованості платіжного балансу. Цей вплив виражається в існуванні наступного механізму: додана вартість товарів, що експортуються (товари з малою доданою вартістю – сировинні або такі, що пройшли первинне оброблення: чавун, зерно, ліс-кругляк) та імпортуються (товари готові до споживання, з високою доданою вартістю) дуже різняться між собою. Як результат платіжний баланс не є збалансованим і країна вивозить більше валютних цінностей закордон, аніж ввозить, що в свою чергу впливає на валютний курс і інфляцію [16].

4. Політика переходу до плаваючого валютного курсу. Науковці розглядають дану проблему з двох концептуальних підходів.

А) Відповідно до першого підходу - проблему можна охарактеризувати наступним шляхом: неефективність управління новим монетарним режимом Центральним банком, що сприяло різким зростанням курсу (оскільки фактично плаваючий валютний курс він не був реалізований – НБУ накладались величезні

валютні обмеження, що спотворювали ринкове курсоутворення). А так як валютна стабільність лежить в основі цінової, то це призвело до розкручування девальваційно-інфляційної спіралі [16];

Б) Другий підхід розглядає проблему переходу на режим плаваючого валютного курсу з наступних позицій: політика плаваючого курсу для України не є ефективною, оскільки її головний наслідок в тому, що подібний режим курсоутворення підтримує конкурентні на даний момент часу галузі економіки (для України ці галузі є сировинними – хімічна, металургія, сільське господарство), і не дає шансу на розвиток високотехнологічним галузям промисловості (які могли б структурно урівноважити економіку України і збалансувати її, зменшуючи інфляцію). Потенційне зменшення інфляції пов'язано з тим, що в міру розвитку високотехнологічних галузей економіки, вона могла б стати більш самостійною, і менш відкритою (задовольняючи внутрішній попит вітчизняною продукцією і зменшуючи імпорт), що забезпечувало б її від зовнішніх шоків і сприяло стабілізації валюти [10].

5. Інфляційні очікування українців внаслідок нестабільності політичної ситуації. Найбільш показовими стали події весни 2014 року, коли внаслідок політичних негараздів, почали стрімко зростати роздрібні ціни, хоча ніяких економічних підстав для цього, крім інфляційних очікувань як з боку продавців, так і з боку покупців по факту не було. А далі відбулося зростання ціни на нафтопродукти, при тому, що у цей час відбувався процес різкого падіння світових цін на нафту через тиск країн світу на РФ за її агресію проти України, - тобто основним аргументом для зростання цін на пальне в Україні можна вважати так званий «ефект натоппу». А внаслідок здорожчання пального відбувся ще один виток здорожчання споживчих цін, і, відповідно, - знецінення національної грошової одиниці.

6. Спекулятивне (необґрунтоване) зростання цін ритейлерів. Спекулятивне зростання споживчих цін, безпідставне зростання вартості пального (навіть за умов зниження цін на нафту у всьому світі), підвищення вартості транспортних витрат спричинили черговий обвал гривні і статки українців фактично знизилися більш ніж утричі [8].

У такій ситуації зміна обмінного курсу гривні є закономірною навіть без урахування інфляційних очікувань населення внаслідок політичної нестабільності. І штучно занижений офіційний рівень інфляції у будь-якому разі не може вважатися вирішенням проблеми, оскільки і значне зниження купівельної вартості національної валюти, і, відповідно, зменшення реальних доходів населення відбулося реально, а не на папері.

7. Придбання ОВДП НБУ (фінансування бюджетного дефіциту). Квaziфіскальний дефіцит скоротився з 8.9% ВВП у 2014 році до 0.6% у 2016 році завдяки зменшенню витрат на підтримку НАК Нафтогаз, докапіталізацію банків і фінансування ФГВФО. Із 2008 року він не опускався нижче за 2% ВВП, а в періоди криз різко зростає, що призводило до значного збільшення державного боргу та, як наслідок, помноження ризиків державних фінансів. Крім того, НБУ часто був змушений викуповувати ОВДП, емісією яких фінансували квазіфіскальний дефіцит [7]. Це обмежувало незалежність Національного банку та його можливість проводити ефективну монетарну політику, породжувало значні ризики для фінансового та валютного ринків [7].

8. Падіння ВВП (в т.ч. за рахунок окупованих регіонів). Загалом, військовий конфлікт на Сході України виявив виробничу вразливість економічної системи як зазначеного регіону, так і економіки країни в цілому. Результати збройного протистояння відобразилися в першу чергу на реальному секторі економіки – розташовані у східних регіонах виробництва вугільної, металургійної, машинобудівної, хімічної промисловості, що забезпечували значну частину внутрішнього промислового виробництва та експорту, зазнали величезних втрат, було знищено низку транспортно-логістичних об'єктів. За оцінкою Міністерства економіки та розвитку, понад 40 % негативного внеску в динаміку ВВП у 2014-2015 рр. пов'язано саме із ситуацією у Донецькій та Луганській областях [8].

9. Зростання державного боргу – тиск на бюджет та економіку, а також неефективне використання коштів кредиторів. Перешкодою на шляху до налагодження належної стратегічної ефективності боргової політики в Україні є відсутність цілісної системи законодавчого забезпечення регулювання витрат з обслуговування і погашення державного боргу [4]. Зволікання із прийняттям базового закону про державний борг призводить до виникнення суперечностей між положеннями окремих нормативних актів з питань погашення і обслуговування державного боргу.

10. Помилки монетарної політики НБУ - рефінансування комерційних банків в режимі овернайт, що не є «ефективною емісією», тобто емітовані гроші не направляються на розвиток господарству в силу надкороткого строку позички рефінансування, а спрямовуються на валютний ринок.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження надає можливість глибше зрозуміти економічну природу інфляції та зробити декілька важливих висновків. Серед особливостей інфляційних процесів як в Україні так і в інших державах є те, що вони мають перманентний характер та нерівномірний розвиток. Крім того, за результатами проведеного аналізу, можна стверджувати, що в основі

інфляційних процесів в Україні здебільшого лежать немонетарні чинники, до яких можна віднести: структурні перекося економіки, глибоку технологічну відсталість промисловості та сільського господарства, відсутність достатнього рівня конкуренції. Крім того, ситуація загострюється тим, що в країні не проведена радикальна демонополізація та в ключових сферах панують монополії, економіка надто відкрита та більше половини її залежить від зовнішньої торгівлі, більшу частину експорту формують сировинні товари, а значить надходження іноземної валюти може суттєво коливатись, значна частина імпорту складається з товарів, які відносяться до критичного імпорту. Все вищезначене приводить до пошуку оптимальних макроекономічних заходів, які будуть урахувувати не тільки пропозиції іноземних експертів з подолання монетарних чинників інфляції, але й власний досвід та реальну економічну ситуацію. І як результат, ми отримуємо скорочення часового інтервалу в економічних структурних перетвореннях. Отже, науковою новизною проведеного дослідження є визначення особливостей інфляційних процесів в Україні на сучасному етапі економічних відносин.

Зазначені висновки актуалізують подальший напрям дослідження, а саме теоретико-методологічні питання щодо циклічної динаміки інфляції

Література:

1. International Trade Statistics Yearbook [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://comtrade.un.org/pb/CountryPagesNew.aspx?y=2012>
2. Вавра Д. Досвід інфляційного таргетування: уроки для України [Електронний ресурс]/ Д. Вавра // Вісник Національного банку України. – 2015. - № 233.- Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=22209423>
3. Данилишин Б. Монетаризм і роль центральних банків: від загальносвітових теорій до української практики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/monetarizm-i-rol-centralnih-bankiv-vid-zagalnosvitovih-teoriy-do-ukrayinskoji-praktiki-.html>
4. Данилишин Б. Сможет ли Нацбанк остановить инфляцию[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nv.ua/opinion/danylyshyn/smozhet-li-natsbank-ostanovit-infljatsiju-107956.html>
5. Данилишин Б. Співробітництво з МВФ: проблеми і перспективи [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/spivrobotnictvo-z-mvf-problemi-i-perspektivi-.html>
6. Дзюблюк О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках //Вісник НБУ №5, 2009.
7. Звіт про фінансову стабільність НБУ - грудень 2016 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=40819104>

8. Звіт про хід і результати виконання програми діяльності Кабінету Міністрів України у 2015 році// Известия Новости. - 2016. – 02 лютого [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://izvestia.kiev.ua/item/show/89943>
9. Інфляція та фінансові механізми її регулювання// за ред. Даниденко.- Київ: Інститут економіки та прогнозування, 2007. - с. 329-337.
10. Кораблін С. Як творити грошово-кредитну систему на базі власної економіки, а не потрапляти в залежність від чужої валюти [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=10672&menu=119&Itemid=113
11. Криворотова Н.Ф. Предпосылки и последствия внедрения режима таргетирования инфляции в странах с формирующимися рынками [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/predposylki-i-posledstviya-vnedreniya-rezhima-targetirovaniya-inflyatsii-v-stranah-s-formiruyuschimisya-rynkami>
12. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. Режим доступу: <http://od.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-178403.html>
13. Офіційний сайт національного банку України [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
14. Повільно, але впевнено: Нацбанк підходить до політики інфляційного таргетування [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://pravotoday.in.ua/ua/press-centre/publications/pub-1281/>
15. Протасов А.Ю. Циклическая динамика инфляции[Електронний ресурс]/Вестник СпбГУ.Сер. 5. 2007. Вып. 2. - Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsiklicheskaya-dinamika-inflyatsii.pdf>
16. Унковська Т. Валютна криза і галопуюча інфляція - що необхідно зробити для їх подолання і відродження економіки [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=10666&menu=119&Itemid=113